

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

รูปแบบการศึกษา

เป็นการศึกษาแบบ comparative cross-sectional study.

ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ศึกษาเป็นเด็ก 0 ถึง 6 ปี ในอำเภอเมือง อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ที่กำพร้าเนื่องจากบิดาหรือมารดาเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ เด็กที่บิดาหรือมารดาติดเชื้อโรคเอดส์ และเด็กที่บิดาและมารดาไม่ติดเชื้อโรคเอดส์และยังมีชีวิตอยู่ จำนวน 200 คน

การเลือกกลุ่มศึกษา

กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 0 ถึง 6 ปี ที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ และเด็กที่บิดาหรือมารดาติดเชื้อโรคเอดส์ ทุกคนในพื้นที่ศึกษา ส่วนเด็กกลุ่มเปรียบเทียบซึ่งเป็นเด็กที่บิดาและมารดาไม่ติดเชื้อโรคเอดส์ สุ่มเลือกเด็กในพื้นที่โดยวิธีตามต่อ (snowball) ให้มีจำนวนใกล้เคียงกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ เครื่องชั่งน้ำหนัก สายวัด และแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นโดยอิงเนื้อหาตามคู่มือ ความรู้ด้านสภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็ก (สพด.) โดยมีลักษณะที่สำคัญดังนี้ คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปประกอบด้วย

1.1 ลักษณะทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ความสัมพันธ์กับเด็ก

1.2 ลักษณะทั่วไปของผู้ดูแลเด็ก ได้แก่ ลักษณะผู้ดูแลเด็ก อาชีพ รายได้

1.3 ลักษณะทั่วไปของเด็ก จำนวนสมาชิกในครอบครัวและการสงเคราะห์เด็ก ได้แก่ เพศ อายุ ลำดับบุตร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การตรวจเชื้อโรคเอดส์และผลการตรวจหาเชื้อโรคเอดส์ การสงเคราะห์และรูปแบบการสงเคราะห์เด็ก

ส่วนที่ 2 คุณภาพชีวิตด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย

2.1 ด้านโภชนาการ ได้แก่ ระยะเวลาที่ได้กินนมแม่ การกินนมผงเสริม ความพอเพียงของอาหาร และสารอาหารที่ได้รับ

2.2 เกณฑ์มาตรฐานน้ำหนักและส่วนสูง ได้แก่ น้ำหนักแรกคลอด น้ำหนักปัจจุบัน ส่วนสูง เส้นรอบวงต้นแขน

2.3 ด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ การได้อยู่กับแม่ภายหลังคลอด บทบาทของบิดา การได้รับชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง วัดรอบศีรษะ ความสะอาดของร่างกายและสะดือ โรคประจำตัว การเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ ส่วนการตรวจร่างกายเบื้องต้นประยุกต์ใช้ตามแบบงานอนามัยโรงเรียน (ภาคผนวก ฉ)

2.4 การได้รับภูมิคุ้มกันโรค ได้แก่ วัคซีนป้องกันโรค วัคซีนป้องกันโรคตับอักเสบบี วัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ วัคซีนป้องกันโรคหัด วัคซีนป้องกันโรคไข้มองอักเสบบ (ภาคผนวก ช)

2.5 มาตรฐานที่อยู่อาศัย มาตรฐานสิ่งแวดล้อม ลักษณะสภาพบ้าน ความสะอาด ความสว่าง การระบายอากาศ การมีและการใช้ส้วม ความพอเพียงของน้ำดื่ม และน้ำใช้ แหล่งมลพิษใกล้บ้าน

ส่วนที่ 3 คุณภาพชีวิตด้านความแข็งแรงของร่างกาย

3.1 ด้านสมรรถภาพทางกาย ได้แก่ พัฒนาการซึ่งประกอบด้วยด้านการทรงตัว การเคลื่อนไหวร่างกาย ด้านการใช้ตาและมือ การสื่อความหมาย การแสดงออกทางกาย และปัญหาด้านพัฒนาการที่พบจากการเลี้ยงดู (ภาคผนวก ง)

3.2 การเล่นและการออกกำลังกาย

3.3 การพักผ่อนนอนหลับ (ภาคผนวก ช)

ส่วนที่ 4 คุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาสติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคม

ได้แก่ ระยะเวลาการเลี้ยงดู ความรู้สึกและความตั้งใจของผู้เลี้ยงดู ลักษณะและบุคลิกภาพ ลักษณะทางสังคม การทำความดี การทำความผิด อาการผิดปกติทางด้านจิตใจ

ส่วนที่ 5 คุณภาพชีวิตด้านการศึกษา

ได้แก่ การศึกษาของเด็ก ปัญหาที่พบในการนำเด็กไปสถานศึกษา ความคาดหวังด้านการศึกษาและอาชีพในอนาคต

ส่วนที่ 6 ประเมินคุณภาพชีวิตเด็ก

ได้แก่ การประเมินคุณภาพชีวิตของเด็กโดยผู้ดูแลเด็ก การประเมินคุณภาพชีวิตของเด็กโดยเพื่อนบ้าน และคุณภาพชีวิตจากการประเมินด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้น

ขั้นตอนการประเมินคุณภาพชีวิตของเด็ก โดยผู้ดูแล และโดยเพื่อนบ้าน ใช้การอธิบายความหมายของคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 4 ด้านคือ ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย ด้านความแข็งแรงของร่างกาย ด้านการพัฒนาสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคม และด้านการศึกษา หลังจากนั้นผู้ประเมินให้คะแนน จาก 0 ถึง 10 คะแนน (เต็ม 10 คะแนน)

สำหรับการประเมินด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้น ให้คะแนนตามแบบประเมินคุณภาพชีวิต (ภาคผนวก ข) โดยคัดเลือกข้อคำถามจากแบบสัมภาษณ์ในแต่ละด้านที่สามารถวัดได้นำมาให้คะแนน (ข้อละ 3 คะแนน เรียงลำดับจากน้อยไปหามาก) ปรับสัดส่วนคุณภาพชีวิตแต่ละด้านให้เท่ากัน (คะแนนแต่ละด้านเต็ม 100 คะแนน) ส่วนคุณภาพชีวิตโดยรวม (เต็ม 100 คะแนน) นำคุณภาพชีวิตรายด้านมารวมกัน และปรับฐานคะแนนแต่ละด้านโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (ภาคผนวก ค)

การหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยยึดตามเนื้อหาคู่มือความรู้ด้านสภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็ก (สพด.) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเดียวกับประชากรที่ศึกษาจำนวน 10 ราย ของสมาชิกกลุ่มอำพัน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อหาความเหมาะสมของภาษา ความชัดเจนของเนื้อหา การเรียงลำดับคำถาม ระยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นเตรียมการ

1. สํารวจรายชื่อเด็กที่มีบิดาหรือมารดาติดเชื้อเอชไอวี เด็กที่มีบิดาหรือมารดา เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดลำพูนและชมรมผู้ติดเชื้อเอชไอวีจังหวัดลำพูน
2. รวบรวมรายชื่อเด็กที่มีอายุระหว่าง 0 ถึง 6 ปี จากทั้ง 3 หน่วยงาน ตรวจสอบข้อมูลให้ครบถ้วนเป็นรายหมู่บ้าน รายตำบล และอำเภอ
3. ทำแผนปฏิบัติการเก็บข้อมูลตามรายชื่อที่ได้รวบรวมไว้เป็นรายหมู่บ้าน รายตำบล และอำเภอ
4. นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ในกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ใช่กลุ่มศึกษา จำนวน 10 ราย เพื่อหาความเหมาะสมของภาษา ความชัดเจนของเนื้อหา การเรียงลำดับคำถาม ระยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ
5. ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์อีกครั้ง ก่อนนำไปใช้จริง

ขั้นตอนการ

1. ติดต่อขอความร่วมมือจาก ชมรมผู้ติดเชื้อเอชไอวี จังหวัดลำพูนเพื่อหาอาสาสมัครในการนำไปยังพื้นที่และเป็นผู้ร่วมสัมภาษณ์
2. ชี้แจงแบบสัมภาษณ์และแผนการเก็บข้อมูลให้อาสาสมัครได้เข้าใจถึงประเด็นแต่ละข้อคำถาม พร้อมทั้งมีการฝึกปฏิบัติการเก็บและบันทึกข้อมูลอย่างถูกต้อง
3. เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ดูแลเด็ก ที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิตจากโรคเอดส์ เด็กที่บิดาหรือมารดาติดเชื้อเอชไอวี เด็กที่บิดาและมารดาไม่ติดเชื้อเอชไอวี โดยผู้ศึกษาและอาสาสมัครที่ได้รับการชี้แจงดังกล่าว
4. ตรวจสอบความครบถ้วนของการตอบแบบสัมภาษณ์
5. รวบรวมแบบสัมภาษณ์เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ต่อไป

ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระหว่างเดือน มิถุนายน ถึงเดือน กรกฎาคม พ.ศ.2542

การวิเคราะห์ข้อมูล

รวบรวมข้อมูลครบตามจำนวนที่ต้องการ นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของคำตอบ จากนั้นนำไปลงรหัสและบันทึกรหัสในแผ่นบันทึกข้อมูล (diskette) ด้วยโปรแกรม SPSS for Window Release 7.0 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม Stata Release 5.0

1. การใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics)

1.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) เช่น อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง รายได้ ระยะเวลา คะแนน ฯลฯ ใช้ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

1.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) เช่น เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ความสัมพันธ์กับเด็ก การได้รับการสงเคราะห์ ฯลฯ ใช้การแจกแจงความถี่เป็น ร้อยละ (percentage)

2. การใช้สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics)

2.1 ทดสอบความแตกต่างของกลุ่มที่ศึกษาโดยใช้ exact probability test สำหรับข้อมูลที่เป็นนามบัญญัติและใช้ Kruskal – Wallis test สำหรับข้อมูลที่มีลักษณะต่อเนื่อง

2.2 ทดสอบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตของเด็กทั้ง 3 กลุ่มด้วยการควบคุมตัวแปรอายุและเพศ ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple linear regression analysis)

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ระยะเวลา 12 เดือน ตั้งแต่ ตุลาคม 2541 ถึง กันยายน 2542